

Braun Tibor

■ ELTE Kémiai Intézet, MTA Könyvtár és Információs Központ | dr.braun.tibor@gmail.com

AKADÉMİKUS, DOKTOR, MÉRNÖK
(www.timbis.com)

Elena Ceaușescu, az áltudós kémikus

A tudományos elismertségre vágyó diktátor

Előszó

Nem vagyok abban biztos, hogy mindenki ismeri a *Ceaușescu* nevet (de valószínűleg sokan). Hadd tisztázzam, hogy jelen történetünk hőse felesége volt Románia hosszú ideig uralkodó diktátorának, Nicolae Ceaușescunak, aki egyidejűleg a Román Kommunista Párt főtitkári feladatait is ellátta. *Elena* szegényparaszt családban született 1916. december 25-én, egy Petresti nevű falucskában. A 4 elemi iskola elvégzése után otthagyta az iskolát, és bátyjával együtt Bukarestbe költözött. 1939-ben belépett a Román Kommunista Pártba (RKP), ahol megismerte Nicolae Ceaușescut, akivel 1947-ben összeházasodott. 1946–47-ben Nicolae Ceaușescu már a Román Kommunista Párt egyik közepes rangú aktivistája volt. Említettük a házasságot, talán hasznos kiegészíteni, hogy a házaspárnak három gyereke született: Valentin Ceaușescu (1948), Zoe Ceaușescu (1949), Nicu Ceaușescu (1951). Amikor férje még a Román Kommunista Párt egyszerű aktivistája volt, Elena Ceaușescu (1945-ben) titkárnőként dolgozott a Külügyminisztériumban, ahonnan nem megfelelő munkája miatt elbocsátották. Új munkahelyet keresve Elena 1946-ban laboránsként állást vállalt a bukaresti Központi Kémiai Kutató Intézetben (ICECHIM: Insitutul de Cercetari Chimice). Valószínűnek látszik, hogy az alatt a két év alatt ismerte meg felületesen, hogyan dolgoznak, mi iránt érdeklődnek a kémikusok, amíg ott volt. Így alakult ki a kémia iránti érdeklődése. Választhatta volna a természettudomány bármelyik más szakterületét, mondjuk a fizikát vagy a biológiát is.

Diploma

1945-ben a Bukaresti Műszaki Egyetem Vegyész-mérnöki Karán előadás-sorozat hoztak létre, amin bárki részt vehetett felvételi vizsga nélkül. Elena erről az előadás-sorozatról állította, hogy néha esti tanfolyamon látogatója volt 1945 és 1955 között. 1951-ben valószínűleg a Kommunista Párt javaslatára minden képzés, vizsga és gyakorlat nélkül vegyész-mérnöki diplomát kapott.

Doktorátus

1964. március 20-án Elena Ceaușescu jelentkezett a műszaki egyetem doktori iskolájába. Az egyik nemzetközileg is jól ismert és elismert román szerves kémikus, a Vegyész-mérnöki Kar dékánja, *Costin Nenitescu* professzor erélyesen tiltakozott Elena felvétele ellen. A Román Kommunista Párt (RKP) mégis intézkedett, és Elena Ceaușescu aspiránssá válhatott. Rövidesen benyúj-

totta „Polimerizarea stereospecifica a izoprenului” (Az izoprén sztereospecifikus polimerizációja) című doktori disszertációját, amit, mint már akkor hírlett, nem Elena írt, illetve állított össze, hanem iași-i egyetem néhány szervekémia-professzora, akiket a Párt jelölt ki. 1964. november 15-én dr. Elena Ceaușescut, szintén a Párt döntésére és javaslatára, a bukaresti Institutul de Cercetari Chimice (Központi Kémiai Kutató Intézet) vezérigazgatójává nevezték ki.

Tudományos címek és titulusok

Elenát 1964-ben kezdték érdekelni a tudományos kutatási címek (például doktorátusok), és eldöntötte, hogy minél nagyobb számban szerez magának ilyen címeket belföldi és külföldi egyetemeken. 1971-ben Nicolae és Elena Ceaușescu Románia vezetőiként számos országba látogattak, ahol mindenütt elismeréssel fogadták, és titulusokkal, kitüntetésekkel tisztelték meg Elenát. Argentínában például *Perón* elnök és felesége, *Isabel Perón* vendé-

Elena Ceaușescu a Buenos Aires-i Egyetem tiszteletbeli doktora lett (The National Museum of Romanian History)

gei voltak, és az egyik ottani egyetemről Elena kémiai doktori címet kapott. A külföldi utazások közé tartozott az egyesült államokbeli, *Jimmy Carter* elnök meghívására tett út 1978-ban. Kitüntetés, illetve doktorátust remélt a Washingtoni Egyetemről is, de arra nem került sor, viszont az Illinois-i Egyetemen mindketőt megítélték neki. Ugyanabban az évben Nicolae-t és Elenát a Buckingham-palotában személyesen fogadta II. Erzsébet és férje.

Nicolae és Elena Ceaușescu az angol királynővel és férjével
(fototeca.iccr.ro)

1979-ben Elena Romániában létrehozta a „Consiliul National pentru Stiinta si Tehnologie”-t (Nemzeti Tudományos és Technológiai Tanácsot), aminek első elnökévé választották. Az is maradt 1989-ig.

Elena doktori disszertációja könyvként, angol nyelvre fordítva a Pergamon Press kiadónál jelent meg. A könyv előszavát a kémiai Nobel-díjas angol szerveskémia-professzor, Dorothy Hodgkin írta, aki azonban közölte a sajtóval: „...nem mélyedtem el annyira a dolgozat részleteiben, hogy egy alapos tudományos elemzést írjak, de a mű gyors átolvasása lehetővé tette a kijelentést, hogy a könyvben ismertetett kutatás széles körű és újszerű...” Angliai látogatásuk során a Royal Society of Chemistry Elenát nem létező tudományos eredményeiért rendes tagként fogadta be.

Említettem a tudományos elismertség hajszolását, most hozzá kell tennem, hogy Elena számos külföldi egyetem *Honoris Causa* (dísz)doktorává is vált. 1974-ben hálából – szintén nem létező – szerves kémiai eredményeiért Elenát a Román Köztársaság Akadémiájának tagjává választották.

Publikálás

A nemzetközi szakirodalom szerint Elenának az említett iași-i társszerzőkkel írt makromolekuláris cikkei jobbnál jobb külföldi folyóiratokban jelentek meg. Angol nyelvű könyve is komoly eredeti és helyes eredményeket tartalmazott. Leírták benne a cisz-1,4-poliizoprén szintetikus gumi elasztomerjét, aminek szerkezete és tulajdonságai hasonlóak a természetes gumiéhoz. Szakmai körökben már akkor is közismert volt, hogy a könyv szerzője nem Elena, hanem, mint említettem, több iași-i szerveskémia-professzor. Ugyancsak köztudott volt, hogy Elena semmilyen kémiai képesítést nem szerzett. Egyszer megmutatták neki a kén-sav képletét, de fogalma sem volt, hogy mi az, amit lát. A nemzetközi szakirodalom arról is beszámolt, hogy Elena társszerzőkkel írt cikkeit és könyvét sokan és sok helyen idézték. Elena elrendelte, hogy német nyelven is jelenjen meg könyve (a könyv címe, amin szerzőként csak az ő neve szerepelt, de más köze hozzá nem volt: *Einige Forschungen im Bereich der Synthese und Kennzeichnung makromolekularer Verbindungen*).

Diktatúra

Elena Ceaușescu egyike volt a világpolitika nagyon kevés női diktátorának. Nemcsak feleség vagy egyszerű tanácsadó volt férje,

Ceaușescu mellett, hanem aktív, saját jogon tényleges hatalommal bíró diktátor, és ezt a státuszt hosszú-hosszú, párton belüli taktikázással, helyezkedéssel, alkukkal és hazudozással érte el. Úgy vélték, hogy félelmetes, a maga módján erős és határozott egyéniség. Egyesek említik, hogy Nicolae Ceaușescu maga is bizonyos értelemben Elena kreatúrája volt. Nem csak azért, mert Ceaușescuhoz csak az ő irodáján keresztül, csak az ő beleegyezésével lehetett bejutni.

A Ceaușescu-rezsim titkosszolgálatának (Securitate) vezetője, *Ioan Mihai Pacepa* disszidált Romániából, és meg sem állt az Egyesült Államokig. Ott könyvet publikált *Vörös horizontok (Red Horizons. The True Story of Nicolae and Elena Ceausescu's Crimes Lifestyle and Corruption)* címmel a Ceaușescu-rezsimről. Ebben többek között leírta Elena egyik parancsát: utasítsa Románia külföldi nagyköveteit, hogy szólítsák fel a helyi egyetemeket és tudományos szervezeteket, hogy tudományos címeiket adományozzanak Elenának, amikor férjével odalátogat.

A jelen

Elena Ceaușescu neve és dolgozatai még ma is szerepelnek a meglévő adatbázisokban. Ezért a mai román tudományos kutatók kérésrel fordultak az *Elsevier*, valamint a *Wiley és Taylor & Francis* kiadókhöz, hogy feltétlenül távolítsák el az adatbázisokból az Elena nevet is viselő műveket. Romániai kémikus körökben köztudott volt, hogy *Cristofor Simionescu*, a *Iași-i Műszaki Egyetem* rektorát kényszerítették, hogy Elena társszerzőjeként cikké állítsa össze a szakmai szövegeket. Hálából a professzort akadémiussá nevezték ki, sőt elnöki hatáskörrel a romániai Akadémia alelnöke lett. Külön megemlítendő, hogy Cristofor Simionescu neve semmilyen közleményen társszerzőként nem jelent meg 2007-ben bekövetkezett haláláig. A iași-i professzort arra is kötelezték, hogy családjával együtt Bukarestbe költözzön.

Mindezt a fia, *Bogdan Simionescu* tette közzé, aki jelenleg a „Petru Poni Iași-i Makromolekuláris Kémiai Intézet” igazgatója. Bogdan azt is nyilvánosságra hozta, hogy Elena támogatása ellenére Cristofort 1976-ban a Iași-i Műszaki Egyetem vezetéséből eltávolítottatta, miután a Securitate lehallgatta egy beszélgetését a bukaresti nyugatnémet nagykövettel, amelyben Elenát műveletlen analfabétának nevezte. 1957 és 1967 között Elena három szabadalmát is elismerték a polimerek előállítására, ezekhez persze szintén semmi szakmai köze nem volt.

Diktatórikus ténynek tekinthető az is – és ezzel befejezzük rövid összefoglalónkat –, hogy Elena mindenkitől elvárta, hogy Doctor Inginer Academician si Director General CNST-nek (doktor, mérnök, akadémikus vezérigazgatónak) szólítsák.

A vég

1989-ben a román nép fellázadt, Elena és Nicolae Ceaușescut harcok közben letartóztatták. Egy *Targoviste* nevű városkában egy nem teljesen törvényes alkalmi törvényszék elkövetett bűneik alapján halálra ítélte őket, és gépfegyverrel mindkettőjüket kivégezték. ●●●

IRODALOM

- Cosmin Popa: Elena Ceaușescu sau Anatomia unei Dictaturi de Familie (Elena Ceaușescu, avagy egy családi diktatúra anatómiája). Litera Kiadó, 2021.
Edward Behr: Kiss die Hand, You Cannot Bite. The Rise and Fall the Ceausescus. P. Gethers Wilard Books, 1991.
Ion Mihai Pacepa, Red Horizons: The true story of Nicolae and Elena Ceausescu's crimes, lifestyle and corruption. Regnelly Pub. Inc., 1987.